

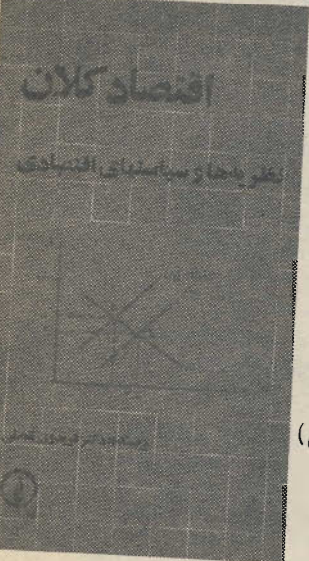

در سوابق و بقیه به سایر کشورهای جهان تعلق دارد. در تیرماه ۹۲/۹ میلیارد بشکه برآورد شده که تقریباً دو برابر مجموع ذخایر کشور صنعتی غرب (۴۹/۷ میلیارد بشکه)، و معادل مجموع ذخایر نفتی ممالک آسیای شرقی (۹۵/۳ میلیارد بشکه) است.

بر اساس گزارش سازمان انرژیهای اتمی ایران، میزان ذخایر نفتی کشور ۱۰۷/۵۶ میلیارد متر مکعب برآورد شده که ۳۷/۸ درصد آن به نفت دریایی و ۶۹/۷ میلیارد متر مکعب به نفت خشک است.

در تیرماه ۹۲/۹ میلیارد بشکه برآورد شده که تقریباً دو برابر مجموع ذخایر کشور صنعتی غرب (۴۹/۷ میلیارد بشکه)، و معادل مجموع ذخایر نفتی ممالک آسیای شرقی (۹۵/۳ میلیارد بشکه) است.

بر اساس گزارش سازمان انرژیهای اتمی ایران، میزان ذخایر نفتی کشور ۱۰۷/۵۶ میلیارد متر مکعب برآورد شده که ۳۷/۸ درصد آن به نفت دریایی و ۶۹/۷ میلیارد متر مکعب به نفت خشک است.

اقتصاد کلان

(نظریه‌ها و سیاستهای اقتصادی)

● نویسنده: دکتر فریدون تفضلی
 ● ناشر: نشر نی
 ● چاپ دوم: تهران، شهریور ۱۳۶۶

تعداد کالاهای تحت پوشش طرح مبارزه با گرانی‌فروشی

در مرحله طرح مبارزه با گرانی‌فروشی، ده قلم دیگر از کالاهای اساسی تولیدات داخلی، تحت پوشش طرح مقابله با افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی در فهرست کالاهای اساسی ایران به ریاست معاون بین‌المللی و بازرگانی وزارت بازرگانی و صنایع در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی در فهرست کالاهای اساسی ایران به ریاست معاون بین‌المللی و بازرگانی وزارت بازرگانی و صنایع در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی در فهرست کالاهای اساسی ایران به ریاست معاون بین‌المللی و بازرگانی وزارت بازرگانی و صنایع در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی در فهرست کالاهای اساسی ایران به ریاست معاون بین‌المللی و بازرگانی وزارت بازرگانی و صنایع در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

این کالاهای اساسی عبارتند از: کود شیمیایی، سموم دفع آفات نباتی، سیوس، کنجاله سویا، پنبه، داروهای دامی و مکمل‌ها، علف‌ها، وارداتی، قطعات و لوازم اتومبیل‌ها، لوازم خانگی، خدمات سبکی و شناسنامه‌ای، و مقررات و وزارت بهداشت در زمینه خدمات بهداشتی.

این کالاهای اساسی در فهرست کالاهای اساسی ایران به ریاست معاون بین‌المللی و بازرگانی وزارت بازرگانی و صنایع در تیرماه ۹۲/۹ میلادی به منظور مبارزه با گرانی‌فروشی و افزایش قیمت‌ها قرار گرفت.

از آنجائیکه از یک طرف نیازها و خواسته‌های بشر برای کالاها و خدمات نامحدود است و از طرف دیگر امکانات موجود تولیدی و منابع تولید، برای تولید کالاها و خدمات با محدودیت روبرو است. از اینرو در هر جامعه‌ای این برش مطرح می‌شود که چگونه می‌توان بین این دو تقاضای نامتناهی و منابع محدود تعادل برقرار کرد. اینجاست که علم اقتصاد می‌کوشد به حل این مشکل همت گمارد و از همین روست که اقتصاددانان سنتی همگی پایه اقتصاد را بر کمیابی و انتخاب کالاها ضروری و صرفه‌جویی می‌گذارند. اما اقتصاددانان جدید این ویژگی‌ها را به تنهایی برای تبیین دامنه علم اقتصاد کافی نمی‌دانند زیرا عقیده دارند که برداشت اقتصاددانان سنتی تنها یک بعد «انسان اقتصادی» را در نظر می‌گیرد و آن بعد «صرفی» اوست. در حالیکه بعد دیگر «انسان اقتصادی» فعالیت‌های سازنده «و یا فعالیت‌های تولیدی» می‌باشد و اقتصاد باید هر دو بعد را مورد توجه قرار دهد.

آنچه که در این میان حائز اهمیت بیشتری است این است که علم اقتصاد علاوه بر توجه به کمیتهایی چون تولید، مصرف، قیمت، مزد، بهره، مالیات و نظایر آن، سعی می‌کند رفتار اقتصادی بشر را در جامعه تبیین نماید و بدین سبب است که اقتصاد شاخه‌ای از علوم اجتماعی را تشکیل می‌دهد و به همین سبب در تعریف اقتصاد می‌توان گفت: «اقتصاد علمی است اجتماعی که به پیش‌بینی و تصمیم‌گیری در مورد رفتار انسان می‌پردازد».

پس از اثبات علمی بودن اقتصاد و شیوه‌های مطالعه آن، کتاب، به تعریف اقتصاد کلان و موضوع آن می‌پردازد.

«به طور کلی اقتصاد کلان مطالعه و تجزیه و تحلیل عناصر بزرگ، روابط و کردار هر یک در سطح کلی، عوامل تعیین‌کننده فعالیت اقتصادی در سطح گروهها و بالاخره دیگر عواملی است که هر نوع پدیده کلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد» (صفحه ۱۵).

مهمترین موضوعاتی که در اقتصاد کلان مطرح می‌شود عبارتند از:

- ۱- چه عواملی در تعیین میزان کلی تولید و اشتغال در جامعه مؤثر است؟
- ۲- تورم و رکود چگونه بوجود می‌آید؟
- ۳- حجم کل دستمزد چگونه تعیین می‌شود؟
- ۴- بررسی اثراتی که مصرف، سرمایه‌گذاری، مخارج دولت و تجارت خارجی بر سطح کلی تولید، اشتغال، قیمت‌های داخلی و رشد اقتصادی می‌گذارد.
- ۵- بررسی عواملی که موجب رشد مداوم در بخشهای اقتصادی می‌شود.

اقتصاد کلان با سیاست نیز وجه مشترکی دارد و در پاره‌ای از حوزه‌ها این دو رشته، به اتفاق عمل می‌کنند. آن قسمت اقتصاد را که با سیاست رابطه نزدیکتری دارد، نویسنده «اقتصاد دستوری» می‌نامد اقتصاد دستوری تا حد زیادی به «چگونه بودن» می‌پردازد. یعنی به در مورد رفتار بشر به داور می‌نشیند، و بر هدف‌های زیر تأکید می‌کند اشتغال کامل، ثبات قیمت‌ها توزیع عادلانه درآمد، رشد اقتصادی مداوم.

پس از توضیح و تشریح مسائل فوق، که تمام فصل نخست کتاب را به خود اختصاص می‌دهد، در دوازده فصل بعدی اهم مسائل اقتصاد کلان به تفصیل تجزیه و تحلیل می‌شود. به طور کلی مطالب کتاب حول درآمد ملی و نظریه محاسبه آن، سرمایه‌گذاری، پول و نظریه‌های پولی، تورم، تعادل و سیاست‌های پولی و مالی و نظریه‌های رشد اقتصادی دور می‌زند. به درآمد ملی معیاری است که از آن می‌توان برای تصمیم‌گیریهای اقتصادی و اجرای سیاستهای اقتصادی استفاده کرد، درآمد ملی وسیله مؤثری است برای اندازه‌گیری

فعالیت‌های اقتصادی يك جامعه و سنجش درجه رفاه اقتصادی مردم. بنابراین درآمد ملی را می‌توان به عنوان نماینده میزان رشد، توسعه و تا حدودی نماینده رفاه اقتصادی يك جامعه دانست.

این که گفته شد تا «حدودی»، به این سبب است که:

ممکن است با وجود افزایش سطح درآمد ملی، سطح زندگی توده مردم به علل مختلف کاهش یابد و افزایش مذکور هیچگونه بهبودی در وضع اقتصادی جامعه ایجاد نکند. دلیل این کاهش مربوط به آهنگ و نحوه سرمایه‌گذاری‌هاست، زیرا امکان دارد که در تقسیم تولید ناخالص ملی به مصرف و سرمایه‌گذاری، نسبت بیشتری به مصرف اختصاص یابد و نسبت کمتری به سرمایه‌گذاری.

گذشته از آن ممکن است ماهیت سرمایه‌گذاری در اصل به گونه‌ای باشد که هیچگونه تأثیری در بالا بردن سطح زندگی اجتماعی مردم نداشته باشد. این حالتی است که فرضاً مقدار قابل توجهی از تولید ملی صرف (خرید) وسایل و تجهیزات نظامی می‌شود... (صفحه ۶۱)

از تقسیم درآمد ملی به کل جمعیت کشور، درآمد سرانه بدست می‌آید. اگر چه درآمد سرانه، ضابطه‌ای است برای سنجش توسعه اقتصادی کشور، اما اختلاف درآمدها را نشان نمی‌دهد. این امر در کشورهای جهان سوم، که در آنها اختلاف درآمد افراد وسیعتر و بیشتر است، حائز اهمیت فراوان است. به این سبب درآمد ملی را باید با توزیع مناسب نیز همراه نمود تا معیاری کامل و دقیق بشود.

سرمایه‌گذاری:

سرمایه‌گذاری اقتصادی در کل اقتصاد تنها هزینه‌هایی را در بر می‌گیرد که موجودی کالاها را سرمایه‌ای نظیر کارخانه‌ها و یا تجهیزات فنی و یا موجودی کالاها را افزایش دهد.

بنابر این: «سرمایه‌گذاری فرا گردی» است که در آن کالاها را سرمایه‌ای برای تولید کالاها و یا خدمات دیگر به کار می‌رود. یکی از مهمترین مسائلی که در مورد سرمایه‌گذاری مطرح می‌شود، مسئله بهره و نقش آن در سرمایه‌گذاری است. نرخ بهره عاملی است که حجم سرمایه‌گذاری را تعیین می‌کند.

از فصل پنجم به بعد، تاثیر بهره بر سرمایه‌گذاری تشریح می‌شود. و نظریات اقتصاد دانان قبل از «کینز» و نظریات اقتصاددانان پس از وی به بحث گذاشته می‌شود.

سیاست‌های پولی و مالی نهمین فصل کتاب را در بر می‌گیرد. «سیاست‌های پولی و مالی مجموعه‌ای از تصمیمات و اقداماتی است که به وسیله دولت به منظور تحت تاثیر قرار دادن مجموعه فعالیت‌های اقتصادی به کار گرفته می‌شود». (ص ۳۵۶)

دولت‌ها با اعمال سیاست پولی و مالی سعی می‌کنند «تورم» و «رکود» را چاره‌ای ببینند.

در زمان تورم سیاست‌های پولی و مالی به انحاء مختلف سطح مخارج را کاهش می‌دهند تا سطح تولید کاهش بیابد و در زمان رکود با افزایش سطح مخارج، سطح تولید را بالا می‌برند به هر حال دولت با اتخاذ سیاست پولی انقباضی (در هنگام تورم) و سیاست انبساطی (در هنگام رکود) و نیز با تغییر در نرخ ذخایر قانونی و یا تغییر در نرخ تنزیل و یا از راه سیاست توازن بودجه و یا عدم توازن آن، سعی در برقراری تعادل در بازار می‌نماید. در فصل دهم و یازدهم این مسائل تشریح می‌شود.

نظریه‌های تورم:

فصل دوازدهم با تعریفی از تورم آغاز می‌شود:

«تورم ناشی از وضعیتی است که سطح عمومی قیمت‌ها به طور بی‌رویه و یا بی‌تناسب و به طور مداوم به مرور زمان افزایش می‌یابد.» (صفحه ۲۳۸) چنانکه مولف اشاره می‌کند از این تعریف دو نکته روشن می‌شود. نخست آنکه افزایش عادی قیمت‌ها پس از یک دوره تنزیل اقتصادی، تورم نام نمی‌گیرد. نکته دوم این است که قیمت باید پیوسته و به طور مستمر افزایش یابد.

بدیهی است که تورم بر کسانی که درآمد ثابت دارند از جمله حقوق بگیران، اعم از کارمند و کارگر لطعات شدیدی می‌زند، به علاوه رشد و توسعه اقتصادی کشور را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در مورد علت بروز تورم سه نظریه کلی وجود دارد:

- ۱- گروهی، تورم را ناشی از تقاضا می‌دانند.
 - ۲- عده‌ای آنرا ناشی از هزینه می‌پندارند.
 - ۳- نظریه سوم تورم را «پخششی» می‌دانند.
- آخرین مبحث کتاب به نظریه‌های رشد اقتصادی

اختصاص دارد. در آغاز رشد اقتصادی از توسعه اقتصادی تفکیک می‌شود به این صورت که ابتدا تعریفی از هر دو ارائه می‌شود.

«رشد اقتصادی با عنوان يك پدیده کمی در مفهوم کلی خود عبارت است از افزایش مداوم تولید خالص سالانه ملی، به قیمت‌های ثابت.»

(صفحه ۴۸۴) در حالیکه توسعه اقتصادی پدیده‌ای کیفی است که فراتر از افزایش میزان تولیدات می‌رود و تمام تغییرات فنی، بنیادی و سازمانی را هم شامل می‌شود. بعد از توضیح این مفهوم چند الگوی رشد اقتصادی مورد بحث قرار می‌گیرد که از آن جمله است، الگوی رشد اقتصادی هارود-دومار و الگوهای نئوکلاسیک‌ها.

توسعه اقتصادی در جهان سوم

(جلد دوم)

- نویسنده: مایکل تودارو
- مترجمان: غلامعلی فرجادی - حمید سهرابی
- ناشر: وزارت برنامه و بودجه
- چاپ اول - تهران - ۱۳۶۶

جلد دوم کتاب «توسعه اقتصادی در جهان سوم»، با طرح سئوالات زیر آغاز می‌شود:

- ۱- آیا تجارت محرک رشد اقتصادی است؟
- ۲- منافع و مضار تجارت چگونه توزیع می‌شود؟
- ۳- تجارت کی و چگونه کشورهای در حال توسعه را در نیل به هدفهایشان یاری می‌رساند؟
- ۴- نقش و سهم کشورهای در حال توسعه در تجارت جهانی؟
- ۵- کشورهای در حال توسعه از کدام استراتژی باید پیروی کنند، استراتژی گرایش به خارج و یا استراتژی حمایت از صنایع داخلی؟

در پاسخ سئوال اول مؤلف می‌نویسد: تجارت می‌تواند یکی از محرکهای مهم رشد اقتصادی باشد، چنانکه تجربه کشورهای جنوب شرقی آسیا و کشورهای عضو اوپک (در دهه ۱۹۷۰) این مطلب را ثابت کرده است. بطور خلاصه، زمانی که فرصت برای مبادلات سودآور به وجود آید، تجارت می‌تواند به عنوان یکی از محرکهای رشد اقتصادی عمل کند.

در مورد توزیع منافع تجارت باید گفت که افزایش درآمد ملی ناشی از تجارت به منزله افزایش درآمد همگان نیست. چه بسا که به سبب توزیع ناهمگون، این منافع در خدمت قسمتی از

جامعه قرار گیرد و عملاً موجب تشدید فقر شود.

در جواب پرسش سوم گفته می‌شود که تجارت خارجی می‌تواند به کشورهای جهان سوم «چانه زنی» ببخشد و این عامل خود می‌تواند رهبران جهان در حال توسعه قدرت دفاع ملی و توسعه کشور را اعطا نماید.

در مورد سئوال چهارم که در حقیقت گسترش یا ادغام در بازار تجارت جهانی و تغییر مبادلات بین‌المللی است، باید گفت برای کشورهای در حال توسعه، باید گفت فقیر که قادر به صادرات دارند و نه قابل توجهی برای صادرات دارند و نه پروتقی برای واردات، پیوستن به کابل تجارت خارجی يك الزام و اجبار است. اما برای کشورهای جهان سوم وضع تا حدودی متفاوت است.

برای این کشورها که دارای مواد خام هستند و یا تا حدودی در زمینه صنعتی پیشرفت داشته‌اند، «اصلاح» سیستم مبادله مطرح است «ویرانی» آن. در پاسخ پنجمین سئوال که کشورهای باید «برون‌گرایی» پیشه کنند یا «انزوا و عزلت پیش گیرند، «تودارو» از پاسخ منفی طرفه می‌رود به این معنی که تکلیف کشورهای اینک در داخل از چه سیاستی پیروی نمی‌کنند. اما در باره کشورهای جهان سوم محدودی معتقد است که باید اولویت «درون‌گرایی» داد، و بدین سبب این کشورها بکوشند که هرچه بیشتر با یکدیگر همکاری کنند.

منابع مالی خارجی در کشورهای جهان سوم یکی دیگر از محورهای اساسی، کتاب گفته نویسنده منابع مالی خارجی به دو صورت ظهور می‌کنند:

- ۱- سرمایه‌گذاری‌های مصنوعی خارجی عمدتاً از طریق شرکت‌های چندملیتی می‌شود.
 - ۲- کمک‌های دولتی.
- سرمایه‌گذاری از طریق شرکت‌های چندملیتی یکی از جنبه‌های برانگیزترین مسائل اقتصادی نیمه دوم قرن بیستم است. گروهی از کارشناسان اقتصادی، عملاً شرکت‌ها را مورد انتقاد قرار داده‌اند و معدودی با آن به دیدی موافق می‌نگرند. صرفنظر از ماهیت چندملیتی‌ها آنچه که محتاج توضیح و بحث است، سود و سرمایه‌گذاری‌های خصوصی خارجی است. طرفداران و حامیان سرمایه‌گذاران در دفاع از این سرمایه‌ها می‌گویند که سرمایه‌های خارجی تنها راه جبران کمبود سرمایه در کشورهای در حال توسعه است. به این معنی که اگر کشورهای برای رسیدن به نرخ رشد مطلوب ۲۰ درصد پس‌انداز باشد، اما نرخ پس‌انداز داخلی ۵ درصد باشد، می‌تواند ۱۵ درصد کمبود در محل سرمایه‌گذاری‌های خارجی تأمین کند. اما مخالفین نه تنها برای سرمایه‌های خارجی نقش مثبتی قائل نیستند بلکه بازدارنده نیز می‌دانند.
- سومین منبع درآمد ارزی کشورهای جهان سوم پس از درآمدهای صادراتی و سرمایه‌گذاری خصوصی خارجی، کمک‌های دولتی در چندجانبه است که به کمک خارجی معروف است. آمریکا هنوز هم عرضه‌کننده اصلی کمک دولتی به کشورهای جهان سوم است.

دهای این کشور در سالهای اخیر بشدت کاهش یافته است. سالی نرین بررسی که در مورد کمک‌ها مطرح شده این است که علت وجودی این کمک‌ها چیست؟ پاسخ به این سؤال دو انگیزه و دلیل را ذکر کرد:

۱- انگیزه‌های سیاسی
۲- انگیزه‌های اقتصادی

عمده‌ترین انگیزه‌های سیاسی کمک آمریکا به شورای جهان سوم حفظ رژیم‌های حاکم بر این کشورها و جلوگیری از نفوذ شوروی است. «اتحاد بی‌طرفی» در آمریکای لاتین نمونه بارز این سیاست آمریکا است. انگیزه‌های اقتصادی انطور کشورهای کمک‌کننده اظهار می‌کنند، جبران بودجه کشور دریافت‌کننده است. اما چنین در اعطای این کمک‌ها منافعی را هم برای بردهای صادرکننده کمک دیده‌اند.

یکی از فصول جالب کتاب، بخشی است که بررسی مسئله نقش و حدود مداخله دولت در اقتصاد می‌پردازد.

از آنجا که مسائل عمده توسعه یعنی فقر، بومی، رشد جمعیت، بیکاری مهاجرت، آموزش، بهداشت، روستایی، تجارت و مالیه خارجی، جنگلی، انرژی، سیاست‌های دولتی قرار داشته و دارند، نظر می‌رسد که شناخت دولت و نیز شناخت کنترل و اعمال سیاست‌های دولتی، در هر یک و تصمیمی از اولویت بالایی برخوردار است.

«تودارو» یا اذغان بر اهمیت سیاست‌های دولتی و نهاد توسعه، به یکی از مکانیسم‌های عمده دولت در توسعه یعنی سیاست‌های مالی و می‌پردازد.

سیاست‌های پولی و مالی

سیاست‌های پولی در دو متغیر عمده اقتصادی یعنی کل پول در جریان و سطح بهره-تاثیر قرار دارد.

توسعه پول بیشتر، موجب افزایش قدرت خرید و تقاضا می‌شود. افزایش تقاضا موجب کاهش فعالیت‌های اقتصادی می‌گردد. این به اساس نظریه‌ای است که پول را عامل فعالیت‌های اقتصادی می‌داند. طرفداران نظریه چنین استدلال می‌کنند که با کنترل کل پول، دولت‌های کشورهای در حال توسعه خواهند فعالیت‌های اقتصادی کشورشان را توسعه دادند.

در مقابل این نظر، نظریات اقتصاددانان «کینز» قرار دارد. اینها استدلال می‌کنند افزایش عرضه پول در جریان، باعث افزایش دسترس‌پذیری به وجوه قابل وام دادن می‌شود. این حجم وام، منجر به کاهش نرخهای بهره می‌شود. (چون چنین فرض می‌شود که به‌گذاری خصوصی ارتباط معکوسی با بهره بهره رایج دارد.)

سودگران بر اثر کاهش نرخ بهره و امکان دسترسی بیشتر به اعتبارات، سرمایه‌گذاری خود را افزایش می‌دهند. از طرف دیگر، سرمایه‌گذاری بهره‌به‌نوبه خود تقاضای کل را افزایش می‌دهد. این امر، سطح فعالیت‌های اقتصادی را بالاتر برده یعنی اشتغال بیشتر و تولید ناخالص

داخلی بیشتر. به همین نحو زمانی که تقاضای کل زیاد است و تورم وجود دارد دولتها با تعقیب سیاست‌های پولی محدودکننده از طریق کاهش عرضه پول، کاهش عرضه وام، افزایش نرخ بهره و در نتیجه کاهش میزان سرمایه‌گذاری و تورم کمتر، با افزایش تقاضای کل مقابله می‌کنند. اما سیاست‌هایی که به آن اشاره شد، در کشورهای در حال توسعه چندان کارایی ندارد و به دقت فوق عمل نمی‌کند. به دو دلیل:

۱- در اغلب کشورهای در حال توسعه مؤسسات مالی و بازارها بسیار نامنظم و در بیشتر موارد وابسته به خارجند و جهت‌گیری این مؤسسات ممکن است بیشتر به طرف پول‌های خارجی باشد و کمتر به سمت اوضاع پول داخلی توجه داشته باشند. به علاوه، توانایی دولتهای جهان سوم در عرضه پول در جریان، به واسطه اعمال سیاست‌های درهای باز، بیشتر محدود می‌شود. مهمتر اینکه بانکهای تجاری اغلب به بنگاه‌های اقتصادی و به بخش صنایع کارخانه‌ای وام پرداخت می‌کنند و به این سبب کشاورزان و طبقات کم‌درآمد مجبورند برای تهیه سرمایه موردنیاز خود، دست‌نیاز به سوی رباخواران محلی دراز کنند.

این است که بیشتر کشورهای در حال توسعه تحت یک نظام دوگانه پولی عمل می‌کنند. یک بازار منظم پولی که عمدتاً از خارج کنترل می‌شود، یا تحت تاثیر خارج است و پاسخگوی نیازهای پولی عمده معدودی تاجر و سرمایه‌دار و سرمایه‌گذار عمده است. و در کنار آن یک بازار پولی وسیع و غیرمنظم و غیرقابل کنترل که غالباً به صورت رباخوارانه عمل می‌کند، و نیازهای پولی طبقات کم‌درآمد را تامین می‌کند که این «تجلی دیگری از ساخت دوگانه اقتصادی کشورهای در حال توسعه و گرایش آن، خواه تعمدی و خواه غیرتعمدی، به خدمت در راه رفع نیازهای طبقات ثروتمند به قیمت فراموش کردن نیازهای طبقات فقیر است» (صفحه ۷۴۰)

۲- در کشورهای در حال توسعه، فرض ارتباط مستقیم میان نرخ بهره پائین، سرمایه‌گذاری بیشتر و تولید گسترده، چندان مصداقی ندارد. در واقع تصمیمات سرمایه‌گذاری به ندرت نسبت به حرکت‌های نرخ بهره حساسیت نشان می‌دهد. حتی بعضی از کشورهای آمریکای لاتین مثل برزیل و آرژانتین برای رشد صنایع از سیاست مالی تورمی پیروی کرده‌اند.

در زمینه سیاست‌های مالی نکته گفتنی این است که به دلیل فقدان یک بازار پولی منظم و کنترل شونده در جهان سوم، کشورهای در حال توسعه مجبورند به منظور تجهیز منابع داخلی خود، به سیاست‌های مالی اتکا داشته باشند. ابزار اصلی این نوع تجهیز منابع دولتی، مالیات‌های دولتی اعم از مستقیم و غیرمستقیم است.

یکی از مهمترین مسائل در مورد جمع‌آوری مالیات «گردآوری» آن است که معمولاً با دشواری‌هایی روبرو می‌باشد. «تودارو» قول یکی از صاحب‌نظران را در این مورد می‌آورد:

«در بسیاری از کشورهای در حال توسعه سطح پایین درآمد‌های مالیاتی را می‌توان ناشی از این واقعیت دانست که قوانین مالیاتی به خوبی اجرا نمی‌شود. این امر یا به دلیل عدم توانایی اداری است و یا به سبب وجود فساد. هیچ یک از نظام‌های قوانین مالیاتی هر قدر هم دقیق باشد، نمی‌تواند در مقابل ساخت و پاخت مودیان مالیاتی و مسئولین اخذ مالیات، کاری از پیش ببرد، ولی وجود یک نظام اداری کارا، با کارمندانی ذیصلاح، معمولاً از ضروریات کسب هرچه بیشتر درآمد و استفاده کامل از ظرفیت بالقوه مالیاتی کشور است.»

(صفحه ۷۵۰)

در پایان این بحث نویسنده از کمبود مدیریت مالی و ضعف سیستم اداری و بوروکراسی و فساد اداری سخن به میان می‌آورد. به نظر وی، حتی به فرض وجود برنامه‌های منظم و سیاست‌های معقول و منطقی، به علت نبود مدیریت مناسب، عملاً این سیاست‌ها با شکست مواجه می‌شود. و به همین سبب وی نتیجه می‌گیرد که اعتقاد به سیستم برنامه‌ریزی متمرکز چندان دقیق و منطقی نیست. به علاوه سیاست‌های اقتصادی اغلب به صورت «روزانه» و بر حسب مقتضیات اتخاذ شده‌اند. تا اینکه جوابگوی «بحران» باشند.

در کشورهای دمکراتیک و پارلمانی، سیاستمداران در درجه اول به منافع موکلین خویش توجه دارند و در کشورهای دارای حکومت خودکامه و تک‌حزبی، «گرایش طبیعی رهبران سیاسی پاسخ به خواست گروه‌هایی است که قدرتش را مرهون آنهایند و یا تداوم قدرتشان متکی به آنهاست.» (صفحه ۷۶۱)

«باید همیشه به یاد داشته باشیم که سیاست‌های اقتصادی در نهایت نه توسط اقتصاددانان و یا برنامه‌ریزان، بلکه توسط سیاستمداران تعیین می‌شود. و آنها نیز احتمالاً بنا بر پیشامدهای خاص و خطیر تصمیم‌گیری می‌کنند و نه الزاماً بر اساس ضرورت اصلاحات اقتصادی و اجتماعی.» (صفحه ۷۶۱)

بنابراین «تودارو» چنین نتیجه می‌گیرد که «اقتصاد» همواره اسیر چنگال «سیاست» است. و سیاست سعی می‌کند که سازشی بین دو نیروی فشار برقرار سازد. این دو نیروی فشار یکی طبقات مرفه جامعه و دیگری طرفداران تسای هستند. دولت سعی می‌کند از طریق سیاست «گاهی به میخ و گاهی به نعل»، هر دو طرف را راضی نگه دارد. در پایان، توصیه «تودارو» به دولت‌های جهان سوم این است که:

«دولت‌های جهان سوم باید برای تامین رفاه آینده کشورشان نسبت به دولت‌های کشورهای توسعه یافته، مسئولیت بیشتری به عهده بگیرند» (صفحه ۷۶۴) یعنی در بیشتر امور کشور مداخله نمایند.

کتاب مایکل تودارو با تشریح «وابستگی جهانی» و با بحث پیرامون وابستگی روزافزون کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته به پایان می‌رسد. در این قسمت از انرژی، جمعیت و مواد غذایی سخن گفته می‌شود. و از خلال این سه مشکل، آینده اقتصاد جهانی ترسیم می‌گردد.

اجتماعی ایتالیایی زمان ماکیاول در پدیدایی این پندارها تاثیر مستقیم داشته است.
 ماکیاول پیش از آنکه نویسنده یا صاحب نظر سیاسی باشد، سیاستمدار بود. چنانکه در کشاکش های سیاسی زادگاهش فلورانس سخت درگیر شد، ولی به جای آنکه مانند افلاطون از ناکامیهایش نومید شود و یا در پندارهای ملوکوتی پناه گیرد، از آن ناکامیها عبرت آموخته و به «واقع بینی» گرائید و شاید «واقع بینی» سیاسی را به عنوان يك شیوه منظم فکری، او در تاریخ اروپا باب کرد. (بنیاد فلسفه سیاسی در غرب، صفحه ۱۳۸)

اما همانطور که مترجم کتاب شهريار یادآور می شود «واقع نگری در پهنه رفتار بشری بویژه آنجا که رفتار بشری دوست دارد خود را سخت در پس نقاب های ریاکاری و خودفریبی و دیگر فریبی پنهان کند، کاری است خطرناک و آن کس که این گونه نقاب از چهره رفتار بشری و معنای آن می کشد خود را با خطرناکترین حمله از سوی ریاکاری بشری یا آرمان خواهی های ساده دلانه درگیر می کند.» (صفحه ۱۷) به همین سبب این داوری «ارنست کاسیرر» در مورد ماکیاول بسیار بیجاست:
 «گفته معروف تالیان که: زبان را برای این به انسان داده اند که با آن افکارش را پنهان کند، غالباً به عنوان بهترین تعریف هنر دیپلماسی ستوده می شود. اگر این حرف درست باشد، ماکیاول از دیپلماسی بویی نبرده بود او هرگز چهره واقعی خود را نپوشانید و عقاید و داوریهایش را هم پنهان نکرد. جسورانه ترین کلمات همیشه به نظر او بهترین کلمات بود.»
 در کتاب «گفتارها» می نویسد: «ما مردم ایتالیا از کلیسای

رم و کشیشانش این دین را به گردن داریم که آنهاست که پنجس و بی دین شده ایم» (الفه و کاسیرر صفحه ۱۵۶) این اظهار نظرهای صریح و طبیعی بود که واکنش تند کلیسا را سبب خواهد شد. سیاستمداران و نظریه پردازان بدین سبب با او کرده اند که او اعلام کرده بود «هف» و «هف» می سازد، و برای شهريار هدف را نیز معین ساخته است. همان به که شهريار در کار دست یافتن به دلایل باشد، روش های وی هرچه باشد نیک شمرده خواهد شد. آن را خواهند ستود، زیرا مردم عادی همیشه به جهان آکنده است از مردم عادی. (صفحه ۸) از زور و بکار بردن قدرت تنبیهی که ابزار بوده است جمله معروف وی این بود:
 «همه با هم بران سلخشور بیروز بوده اند ریاکاری ناکام مانده اند.» (صفحه ۴۶) اگر ماکیاول «عقل گرایی» یعنی سده هجدهم دستاویز برای بود، در سده نوزدهم یعنی روزگار «ملت باوری» نوپا یافتند هگل نخستین مدیحه سرای ماکیاول یا نوشتن مقاله ای اعلام داشت که هدف از انشا «نجات اسم و آبروی يك انسان درست کاره است. بهرحال «ناسیونالیسم» قرن نوزدهم، در احیای تاثیر بسیاری داشت. اما ماکیاول هم کماکان به بنامی و فریب باقی ماند. از اشارات فوق ریشتر واقع گرایی، قومیت و نادیده گرفتن اخلاق در رکن عمده اندیشه ماکیاول است. و کتاب مورد شهريار این سبب است که باید را به خوبی تبیین می کند.

نشریات جدید

□ مجله اقتصادی - شماره ۱۰ - پانزدهم دیماه ۱۳۶۶ - وزارت امور اقتصادی و دارایی.

مطالب مهم این شماره: کلیاتی پیرامون علوم، تکنولوژی و توسعه اقتصادی در جهان اسلام، نظری بر برنامه اصلاحات اقتصادی اخیر شوروی، مقدمه ای بر سیستم مالیاتی ژاپن طی ربع قرن پس از جنگ جهانی دوم، شرکت های چند ملیتی و عملکرد آنها، آشنایی با تاریخچه، وظایف و فعالیت سازمان های بین المللی و منطقه ای.

□ ماهنامه بررسیهای بازرگانی - شماره ۸ - دیماه ۶۶ - موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی وزارت بازرگانی.

مقالات مهم این شماره نشریه عبارتند از: بخش دوم مروری بر صنعت کشور طی سالهای ۱۳۵۴-۶۳، بررسی مسائل و مشکلات توزیع نان در مناطق شهری کشور، تجارت بین المللی ۸۷-۱۹۸۶.

□ تازه های آمار - شماره ۷ - شهریور ۶۶ - مرکز آمار ایران

شامل آمارهای اجتماعی، کشاورزی، صنعت، بازرگانی، شاخص قیمت، هزینه زندگی.
 □ زیتون - شماره ۷۴ - مهر، آبان و آذر ۶۶ - وزارت کشاورزی.

● صنعتگر - شماره ۵۵ - آذرماه ۶۶ - اتحادیه ماشین سازی و فلز تراش تهران.

● قرض الحسنه - شماره ۱۰ - آبان ۶۶ - سازمان اقتصاد اسلامی ایران.

● دانش صنایع غذایی - شماره اول دوره دوم - آذر ۶۶ - سندیکای صنایع کسرو ایران.

● دانستنیهای اقتصادی از جمهوری فدرال آلمان - شماره ۱۲ - آذرماه ۶۶ - اتاق بازرگانی و صنایع ایران و آلمان.

● بنیاد - شماره ۱۰۱ - دیماه ۶۶ - بنیاد مستضعفان.

● دانشگاه انقلاب - شماره ۴۹ - پانزدهم دیماه ۶۶ - جهاد دانشگاهی.

□ هفته نامه - شماره ۱۰ - ۳۰ آذرماه ۶۶ - اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران
 در این شماره «هفته نامه» می خوانیم: سقوط مروری بر صنعت سرام در بورسهای بین المللی سوم و تجربه ترکیه، ساختار اقتصادی و الگوی کشورهای اسلامی، مفهوم انتقال تکنولوژی از راه زاین، اطلاعات آماری.

□ نشریه داخلی وزارت معادن و فلزات ۲۴ - فروردین، اردیبهشت و خرداد ۶۶
 شامل اخبار وزارتخانه، آشنایی با موقعیت معادن فعال استان مازندران، سیرو سفری در سرچشمه، دانستنیهای کوتاه معنی.

□ پیک نفت - شماره ۲۹ - دیماه ۶۶ - وزارت نفت.

در این شماره می خوانیم: ایران در اجلاس قسمت سوم طرحهای در دست اجرا و برنامه های شرکت ملی صنایع پتروشیمی، قسمت ششم فرآورده و مشخصات آن، آشنایی با کشورهای عضو اوبک.
 □ صنعت حمل و نقل - شماره ۳۳ - دیماه ۶۶
 در این شماره می خوانیم: جهانگردی ایران هردوسو، کاهش تولید و ارزش تولیدات صنایع خوار و هواپیماهای بازرگانی، نبرد غولها برای سهم بیشتر قاچاق هوایی به کمک بو و کامپیوتر، چین می رود کشتی سازی شود.

● نتایج آمارگیری از کارگاههای پرورش ماهی ۱۳۶۶ - مرکز آمار ایران
 ● شناخت ویژگیهای بخش صنعت و معادن ایجاد تحول در روابط سازمانی حاکم بر آن
 ● بررسی منشور جهانی انقلاب اسلامی در نظام حاکم بر نظام اداری
 ● شناخت و طبقه بندی مشکلات دستگاههای دیدگاه سیستم ها و روشهای انجام کار، بخش آمار آشنایی شکایات مردم از دستگاههای اجرایی هر سه از موسسه مطالعات و پژوهشهای اداری امور اداری و استخدامی کشور

کیمیای اقتصادی - اطلاعات فرم اشتراک

نام و نام خانوادگی:

نام خانوادگی:

شغل:

آدرس دقیق:

شماره تلفن:

کد پستی:

صلدوق پستی:

نام و نام خانوادگی به تفکیک حروف: